

Bezmi Nusret Kaygusuz (1890-1961)

Bezmi Nusret Kaygusuz, Bektaşî tarikatına ait Kaygusuz Tekkesi'ni yöneten Kadirizadeler ailesinin bir ferdi olarak 22 Şubat 1890 tarihinde Girit'in Kandiye şehrinde doğdu. Babası zahire ticaretiyle uğraşan Nusret Bey, annesi Melek Hanım'dır. Girit'in buhranlı yıllarında Rumların çıkardığı isyanlar nedeniyle ailesiyle birlikte İzmir'e göç ederek, ilk ve ortaokulu İzmir'de tamamladı. İzmir İdadisi'ne kayıt olarak Yakup Kadri, Abdullah Feyzi, Memduh Süleyman, Hâmit Suphi, Ragıp Nurettin, Alemdaroğlu Ömer Lütfü'yle aynı sınıfta eğitim gördü. Bu dönemde Baha Tevfik, Şahabettin Süleyman, Vasfi Menteş, Şükrü Saraçoğlu, Refik Şevket, Sırrı Day, Hilmi Uran gibi kişiler aynı okulda kendisinin üst devresinde okuyordu. Okuldaki arkadaşlarının büyük çoğunluğu Servet-i Fünun edebiyatını takip ederken, Bezmi Nusret bu akımı "garp edebiyatının bir taklidi" olarak görüyordu.

Basındaki ilk yazısı Musavver Terakki'nin 14 Kânunuevvel 1904 tarihli nüshasında çıktı. "Hava Hakkında" başlıklı bu yazıyı kaleme aldığında henüz on beş yaşındaydı. Gençlik yıllarından itibaren Prens Sabahattin'in fikirlerini kendisine yakın bulmuştur. 1950'li yıllarda anılarını kaleme aldığı yaşlılık döneminde bile "Elanda o kanaattem ki, Sabahattin Bey'in prensipleri kötülenmeyip ihlas ve samimiyet ile kabul ve tatbik edilseydi, başımıza gelen felaket belki de vuku bulmazdı." demiş olması hayatı boyunca bu fikre sahip olduğunu gösterir.

İdadi eğitimi aldığı dönemde ülkenin içinde bulunduğu durumdan hoşnut değildi. "İstibdad idaresi adeta boğazımı sıkıyordu. Sanki nefes alamıyordum. Hürriyete susamıştım. Geniş bir ufka açılmak, serbest bir nefes almak istiyordum." parolasıyla yola çıkarak iki arkadaşıyla birlikte yurtdışına kaçmak istedi. Ancak arkadaşları kendisine haber vermeden yurtdışına çıkarken, o İzmir'de kaldı. Bu hadise üzerine İstanbul'a giderek Ticaret Mektebi'ne kayıt oldu. Yaz tatilinde İzmir'e döndü ve Hizmet gazetesinde çalışmaya başladı. Gazetede II. Abdülhamid'in tahta çıkışının yıl dönümünde "Cülûs-ü meymenet-i menus" yerine sehven "Cülûs-ü meymenet-i meyus" yazıldığı için süresiz olarak kapatıldı. Hüseyin Hilmi'yle birlikte İzmir gazetesini yeniden çıkardı. Okul için İstanbul'a döndükten sonra İzmir gazetesine yazı yollamayı sürdürdü. Sadece yazı yazmakla kalmıyor, gazetenin İstanbul temsilcisi gibi faaliyet gösteriyordu. Ticaret Mektebi'nde okuması nedeniyle gazetede ticaretle ilgili yazılar da kaleme aldı.

Meşrutiyet'in yeniden ilan edilmesi Bezmi Nusret'te büyük coşku yarattı. Meşrutiyet'in ilanını "Senelerden beri kilitli kalan ağızlar açılmış, paslanan kalemler kuvvet ve kudret bulmuştu" sözleriyle değerlendirdi. Bu dönemde Resmolu Ahmet Cevat tarafından neşredilen "Siper-i Saika" gazetesinde yazılar yazdı. Bezmi Nusret İttihat ve Terakki'ye yakın bu gazeteyi "Tanin'in peyki" olarak görüyordu. Kendisi cemiyetle hiçbir bağlantısı olmadığını, gazeteye "fahri ve hariçten" yazılar yazdığını belirtmektedir.

Son sınıftayken Ticaret Mektebi'ni terk ederek hukuk okumaya başladı. Birlikte hukuk eğitimi aldığı kişiler arasında Hakkı Tarık (Us) ve Mahmut Esat (Bozkurt) da bulunuyordu. Hukuk eğitimi sürerken Abdullah Çavuş'un Diyarbakir kiraathanesinde Ali Emiri'yle çok sık görüştü. İstanbul'da bulunduğu dönemde basın faaliyetlerine devam ediyordu. Haftada iki defa çıkan Müdafaa-i Hukuk-u Vatan gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü üstlenip baş makaleleri kaleme aldı. Hamit Suphi'nin İzmir'de çıkardığı "Musavver Emel" mecmuasında Alemdaroğlu Ömer Lütfi'nin Baha Tevfik aleyhinde bir makale yazması üzerine, aynı mecmuada Baha Tevfik'i savunan bir yazı kaleme aldı. İzmir'le bağlantısı sadece İzmir'deki yayın organlarını takip edip, onlara yazılar yazmakla sınırlı değildi. Fırsat buldukça İzmir'e gitmeye gayret gösteriyordu.

Bezmi Nusret, o dönemdeki pek çok arkadaşı gibi kendi gazetesini çıkarmayı hayal ediyordu. Babasından aldığı maddi

destekle 2 Nisan 1910 tarihinde Tenkid isimli mecmuayı çıkarmaya başladı. Mecmuada çıkan yazılar Edebiyat-ı Cedide akımından izler taşıyordu. Çıkardığı mecmuanın gençleri bir araya getirdiğini şu sözlerle anlatır: “Tenkid İdarehanesi birçok gençlerin, münevverlerin uğradığı, buluştuğu, yekdiğeriyle görüştüğü bir mahaldi. Misafirhane vazifesi dahi görüyordu. Orada yemeklerini yiyen, hatta geceleri yatan ve uyuyan arkadaşlar da eksik olmazdı.”

Bezmi Nusret bir yandan Tenkid’i nitelikli bir yayın organı haline getirmeye çalışırken bir yandan da “çölde demokrasiyi arayıp bulmaya” çaba gösteriyordu. O zamana değin Prens Sabahattin’in akidelerine gönül vermiş olsa da fırkacılıkla meşgul olmamıştı. İttihat ve Terakki yönetimini zamana ve mekâna uygun görmüyor, “pek iptidai, çok sert ve müstebit buluyor, daha müsamahalı, feragatli, faziletkâr ve demokratik bir idare ile memleketin ilerleyeceğine” inanıyordu. Bu düşünceler onun Osmanlı Demokrat Fırkası’yla tanışmasına vesile oldu. 12 Temmuz 1910 tarihinde kendisine gelen bir mektupta Osmanlı Demokrat Fırkası Heyet-i Merkeziye azalığına seçildiği bildirildi. Ziya Şakir Bey, Tan gazetesinde yayımlanan bir yazısında Bezmi Nusret Bey’in fırkaya girişini şu sözlerle değerlendirdi: “12 Temmuz 1910 tarihinde fırkaya o zamanın en ateşli en münevver gençlerinden biri iltihak etmişti. O da “Tenkid” ismindeki edebi mecmuanın sahip ve muharriri Bezmi Nusret Bey’di. O tarihte Babîâli Caddesi’nde fazilet ve sevimliliği ile temayüz etmiş bu şirin genç, bilhassa fırka tarafından seçilmiş, davet edilmiş ve idare heyetine intihap olunmuştu. Bezmi Nusret Bey’in fırkaya girmesi demokratlara uğur getirdi. Ve fırkanın kuvvetlenmesine saik oldu.”

8 Ağustos 1910 tarihli Selâmet-i Umumiye gazetesinde “Ödür.. Fakat Dinle” başlıklı yazısında İttihat ve Terakki’yi sert sözlerle eleştirdi. Bu yazı ittihatçılarla demokratlar arasında adeta bir savaş başlattı. Onun bu yazısı üzerine gazetenin sorumlu müdürü Aziz Azmi hapse girdi. Bunun üzerine 11 Ağustos 1910 tarihinde Selâmet-i Umumiye gazetesinin sorumlu müdürlüğünü ve başyazarlığını Bezmi Nusret Bey üstlendi.

Bezmi Nusret “fırkasız memleket mebusansız hükûmete benzer” diyerek muhalefetin önemine vurgu yapmaktadır. İttihatçıların izlediği siyaseti ise “Memleketi tek parti ile idare etmek, başka bir fırkanın inkişafına meydan vermemek, kendilerinden olmayanları kırmak, ortadan kaldırmak, istediklerini tenkidsiz ve mesuliyetsiz yapabilmek ve bunların temini için her vasıtaya müracaat etmek” sözleriyle özetlemektedir.

24 Ağustos 1910 tarihinde Selâmet-i Umumiye gazetesi süresiz olarak kapatıldı. O dönemki mevzuat gereği mesul müdürün bir gazetesi kapatıldığında diğer gazeteleri de bu durumdan etkileniyordu. Böylece Tenkid’in de yayın hayatı sonlanmış oldu. Bezmi Nusret gazetesinin kapanmasının cesaretlerini kırmaya yetmediğini, bilâkis içlerindeki ateşli imanı kuvvetlendirdiğini söylemektedir. Selâmet-i Umumiye yerine vakit kaybedilmeden Hâkimiyet-i Milliye gazetesi çıkarıldı. Yeni gazetenin müdür-ü mesullüğünü demokrat kimliğiyle tanınan Mahmet Garip, başyazarlığını Bezmi Nusret üstlendi.

10 Teşrinievvel 1910 tarihinde babasının hasta olduğunu belirten telgrafı üzerine Hâkimiyet-i Milliye’deki işlerini Şehabeddin Süleyman’a devredip İzmir’e döndü. Sonrasındaysa babası İzmir’den ayrılmasına uzun süre müsaade etmedi. Bezmi Nusret, İzmir’e gelmesinin fırkası için faydalı olduğunu belirtmiştir. İzmir’de bulunan kulüpte büyük karışıklıklar bulunuyordu. Kulüple ilgili görüşlerini merkeze bildirdikten sonra, İbrahim Temo kendisine tam yetki verdi. Böylece demokratların İzmir’deki kulübü Bezmi Nusret sayesinde canlanmaya başladı.

İttihat ve Terakki’nin baskısı sonucunda 12 Şubat 1911 tarihinde Osmanlı Demokrat Fırkası kapandı ve İbrahim Temo Romanya’ya gitti. Bezmi Nusret, İbrahim Temo’ya yazdığı bir mektupta “Demokrasi yolunda ölmek istibdat altında yaşamaktan daha zevklidir. Demokrasiyi bu memlekette yaşatacağız” dedi. İbrahim Temo’yla mektuplaşmaları devam

ederken demokratlar partiyi yeniden faaliyete geçirmek için yoğun çaba gösterdi. Aksaray Horhor Kulübü'nde Demokrat Fırkası'nın yeniden siyasete dönmesi için bir kongre düzenlenmesi kararlaştırıldı. 4 Mayıs 1911 tarihli kongrede Dr. İbrahim Temo birinci reisliğe seçilirken, Bezmi Nusret Bey murahhas-ı mesul ve kâtib-i umumi görevlerine getirildi. Böylece fırka yeniden faaliyete geçti. Fırka merkezi olarak Divanyolu'nda bulunan ve kapalı olan Tenkid mecmuasının idarehanesi kullanıldı.

Bezmi Nusret aktif siyasetin içerisinde olduğu bu dönemde Yeni ve Maşrik gazetelerinde yazılar yazdı. Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın kurulması onun siyasi hayattaki dönüm noktalarından birisi oldu. Osmanlı Demokrat Fırkası'yla, Hürriyet İtilaf Fırkası'nın birleşme fikrine kendisi karşı çıkıyordu. Birleşmenin gerçekleşmesi üzerine Bezmi Nusret 6 Aralık 1911 tarihli Alemdar ve Teminat gazetelerine ilan vererek birleşme sonrasında kâtib-i umumi ve murahhas-ı mesullük görevlerinin sona erdiğini, artık "demokrasi mesleğine sadık, fakat tamamıyla hür ve müstakil" kalacağını duyurdu. Yeni Osmanlı matbaasında ve Kader matbaasında olmak üzere iki defa basılan "Fırkalar ve Ben" adlı kitabında bu birleşmeyle ilgili şu değerlendirmeyi yapmıştır: "Demokrat Fırkası'nın Hürriyet ve İtilaf'la birleşmesine katiyen taraftar değildim, esasen olamazdım. İçtimai esaslar üzerine kurulmuş, prensipleri beynelmilel haline gelmiş bir partinin âmâli gayrivazıh, gayrimuayyen bir cemiyete munkalip olmasını caiz görmek masumiyetti".

Siyasetteki bu çalkantılı dönem sürerken Bezmi Nusret'in öğrenciliği devam ediyordu. 1912 yılının Haziran ayında imtihanlarını başarıyla tamamlayıp son sınıfa geçti. 1913 yılının Temmuz ayında okulunu bitirip, 11 Kânunusani 1914 tarihinde diplomasını aldı. Mezun olduktan sonra İzmir'de çıkan Ahenk ve Anadolu gazetelerinde yazılar yazdı. Koyu bir İttihatçı karşıtı olmasına rağmen kendisinin cemiyetin İzmir'deki sesi olan Anadolu gazetesinde yazı yazmasını "artık fırkacılıktan ve muhalefet düşüncelerinden çok uzakta idim" sözleriyle açıklamaktadır.

İzmir Vilayet mektupçusu Kamil Bey kendisine açık bulunan Bornova Nahiyesi müdürlüğüne tayinini teklif etse de, Vali Rahmi "...memlekette koyu bir muhalif olarak tanınmış olduğunuz için İzmir'in yanı başında idari bir vazifede bulunmanızı fırka erkânı hoş görmeyeceklerdir" gerekçesiyle bu göreve gelmesine engel oldu. Yaşanan bu olay onda derin bir üzüntü yarattı. Yaşanan gelişmelerden haberdar olan Maarif Müfettişi Resmolu Mithat Bey kendisine Alman İdadisi'nde Türkçe ve Edebiyat muallimliği teklif etti. 1 Teşrinievvel 1915 tarihinde burada göreve başladı.

29 Şubat 1916 tarihinde Doktor Ethem, Tokadizade Şekip, Mevlevi Şeyhi Nuri, Müftü Sait Efendi ve Resmolu Mithat'ın huzurunda İzmir'in kadın yazarlarından birisi olan Hatice Baise Hanım'la evlendi ve Karşıyaka'da hazırlamış oldukları eve yerleştiler. Bezmi Nusret'in babası bu evliliğe baştan beri karşı çıkmıştır. Milli Mücadele sürerken Bezmi Nusret'in eşi Baise Hanım 1 Teşrinisani 1920 tarihinde vefat etti. Bezmi Nusret ikinci evliliğini 3 Ağustos 1923 tarihinde Devlet Hanım'la yaptı.

İttihat ve Terakki'nin İzmir kâtib-i mesulü olarak görev yapan Celal (Bayar) Bey, Bezmi Nusret Bey'in memurluğa alınmamasını haksız buldu. "Bu genç filhakika cemiyetin muhaliflerindedir. Fakat vatanperverliğinden şüphemiz yoktur." diyerek onun hususi mektepler memuru olarak görevlendirilmesini sağladı. 1 Mayıs 1916 tarihinde Bezmi Nusret memuriyet hayatına başlamış oldu. Bu görevinin yanı sıra farklı okullarda öğretmenlik yapmayı sürdürdü.

1 Kânunuevvel 1918 tarihinde Aydın valiliğine atanan Ethem Bey göreve başladıktan sonra Bezmi Nusret'i yanına çağırdı ve ona uzun süredir maarif ser müfettişliği makamının boşta olduğunu, buraya bir kişinin atanacağını ve bu görev için kendisini uygun gördüğünü söyledi. Bezmi Nusret bu teklifi kabul ederek göreve başladı. Ancak vali değişikliğinin ardından onun bu görevi sona erdi. Vali Nureddin Paşa riyasetinde toplanan Vilayet Umumi Meclisi'nde

maarif bütçesi görüşülürken maarif ser müfettişliği görevinin gerekli olup olmadığı tartışmaları yapıldı. Bu toplantıda ser müfettişlik görevinin lağvedilmesi kararlaştırıldı. Bezmi Nusret Bey konuyla ilgili Müsavat gazetesinde bir yazı yazarak, alınan kararın kendisinin İttihatçı olmamasından kaynaklandığını ileri sürdü.

İzmir valisinin bir kez daha değişmesi üzerine Bezmi Nusret Vali İzzet'i ziyaret etti. Onunla ilgili izlenimleri "Şarkta iyi bir vali, Garpta iyi bir mutasarrıf olabilirdi. Fakat İzmir valiliğini asla şenlendiremezdi." şeklindedir. Görüşme sırasında bir sonuç elde edemeyeceği izlenimine kapıldığı için kendisinin boşta olmasını gündeme getirmede. İzmir'de bir görev alamayacağını düşünerek, İstanbul'a gidip bir kaza kaymakamlığı talebinde bulunmayı uygun gördü. Mart ayının sonunda İzmir'den ayrılıp İstanbul'a gitti. Orada yaptığı girişimler sonucunda Alaşehir kaymakamlığına atandı.

İzmir işgal edildiğinde Bezmi Nusret'in Alaşehir'de göreve başlamasının üzerinden birkaç gün geçmişti. İzmir'in işgali onda derin bir üzüntü yarattı. Anılarında İzmir'in işgalini şu sözlerle değerlendirmektedir: "Alaşehir'i simsiyah bir matem bulutu kapladı. Herkeste ağlamak, feveran etmek istidadı vardı. Ve ben fazla bir bitkinlik göstermemek, halkı ruhan mağlubiyete sürüklememek ve kazada bir panik yaratmamak için gözlerimin yaşlarıyla kalbimin zehirlerini gizli gizli eritmeye ve elden geldiği kadar sakin ve vakur görünmeye çalışırdım."

Manisa'nın işgali Alaşehir'in işgal edilme tehlikesini arttırdı. Yunan ordusunun nerede duracağı belirsizliğini korurken Bezmi Nusret, "Ne Vali İzzet gibi Yunanlılardan dayak yemeğe, ne de Mutasarrıf Hilmi gibi Metropolit Yuvakim'den veya Kostantinos Cakalos'dan emir telakki etmeye niyetim vardı" düşüncesine sahipti.

Bezmi Nusret, görev süresi boyunca Alaşehir'de büyük ölçüde asayişi sağladı. 1919 yılının Temmuz ayında Alaşehir'de milli tezahürat oldukça canlıydı. Milli Kuvvetler Kumandanı Mustafa Şahyar'la Çerkez Ethem arasında bir mücadele yaşanıyordu. Bezmi Nusret'e göre Çerkez Ethem "her şeye hâkim olmak sevdasında" ve "her hareketinde bir şeytanlık saklı" olan bir kişiydi. Çerkez Ethem, cephede işgalcilere direnmek yerine Mustafa Bey'i bertaraf etmekle meşguldü.

22 Haziran 1920 tarihinde Yunan ordusu Milne hattını aşip taarruza geçti. 24 Haziran 1920 tarihinde Alaşehir işgal edildi. Bezmi Nusret önce Uşak'a sonra da Afyon'a gitti. 5 Temmuz günü Dâhiliye Vekâletine telgraf çekerek yeni görev talebinde bulundu Afyon'daki çoğu Alaşehirli Antalya'ya gidiyordu. Bezmi Nusret de Antalya'ya gitti ve 19 Temmuz 1920 tarihinde Dâhiliye Vekaletine Antalya'ya vardığını bildirdi. 1 ve 19 Ağustos'ta yeniden görev talep yazısı yolladı. Bezmi Nusret sadece İstanbul hükümetine değil, milli hükümete de müracaatlarda bulunmuştu. Fakat yapmış olduğu müracaatlar hep cevapsız kaldı. Bu durumu anılarında "Biz ne İsa peygamberi memnun edebilmişiz ne de Hazreti Muhammed'i" sözleriyle değerlendirdi.

Yakup Kadri'nin kaleme aldığı Nur Baba eseri Bektaşiler tarafından tepkiyle karşılandı. İzmir ve çevresindeki Bektaşiler Bezmi Nusret'in bu esere cevap yazmasını istedi. Başlangıçta Bezmi Nusret, okul arkadaşıyla böyle bir polemige girmekten uzak dursa da Kasaba'da ikamet eden Ali Rıza Baba'nın kendisine mektup yazması üzerine "Nur Baba Masalı" eserini kaleme aldı.

İzmir'in kurtuluşunun hemen sonrasında kentin büyük kısmını yok eden yangın Bezmi Nusret'e ait bir eve de sıçramıştı. Bezmi Nusret'in şu sözleri evinin yanmasının içindeki zafer coşkusu söndürmediğini göstermektedir: "Ben, kazanılan muzafferiyetin verdiği sevinç sebebiyle yanan evi katiyen düşünmüyordum. İçimdeki büyük neşe ve heyecan öyle ufak şeyleri düşünmeye mani idi. Bu şanlı ve muhteşem zafere bin evim feda olsun."

Bezmi Nusret, elde edilen büyük zaferin ardından, savaş sürerken Antalya'dan İzmir'e dönüp, Milli Mücadele'ye fiili olarak katılmamasının pişmanlığını yaşıyordu. Bu pişmanlık anılarında şöyle dile getirilmiştir: "Memuriyet istemeye

yüzüm yoktu. Kendi kendimi suçlu ve günahkâr görüyordum. Mademki yarı yolda Anadolu'dan ayrılıp İzmir'e geldim ve son zaferde hiçbir emeğim geçmedi; o halde bir şey aramaya ne hakkım vardı? Gerçi kabahatimi hafifletecek kuvvetli birçok sebepler yok değildi. Fakat ne de olsa kabahatin tozu ve dumanı yine benim üzerimde kalıyordu”

Eski arkadaşlarının desteğiyle 30 Haziran 1923 tarihinde memurluğa yeniden başladı. Görevi aşar varidat ve tahsilatını kontrolden ibaretti. 17 Şubat 1925 tarihinde Aşar Vergisi kaldırılınca 6 Mart 1925 tarihinde memuriyetine lüzum kalmadığı gerekçesiyle görevine son verildi. Milli Mücadele'ye iştirak etmeyenler hakkında TBMM'de kabul edilen bir kanun gelecekteki memurluk hayatını doğrudan etkiledi. Bezmi Nusret'in Antalya'dan ayrılıp Yunan işgalinde olan İzmir'e dönmesi suç olarak görüldü. Ayrıca kimi tanıklar Alaşehir kaymakamlığı döneminde düşmanın lehine hareket ettiğini söylemişti.

Milli Mücadele'ye iştirak etmeyen memurlarla ilgili kararlar alan Heyet-i Mahsusa Bezmi Nusret'e “İzmir'e gidecek yerde ne için Ankara'ya gelmediniz?” sorusunu yöneltti. Bezmi Nusret bu soruya “Çünkü işgal üzerine vazifem bitmişti. Param yoktu. Sıhhatim bozuktu. İzmir'de bana bakacak anam, babam, ailem vardı. Bunlar herhangi yerde olsaydı, oraya gidecektim. Ankara'ya gelip de ne yapacaktım? Afyon'dan, Antalya'dan beş altı defa Dahiliye vekâletine müracaat ettim. Memuriyet aradım. Cevap veren olmadı. Ankara'ya şahsen gelişimin ayrı bir tesiri olacağını aklım almadı.” yanıtını verdi.

Yapmış olduğu savunmanın bir etkisi olmadı. 29 Temmuz 1926 tarihinde Dâhiliye Vekâletine çağrılarak artık devlet hizmetinde görev alamayacağı kendisine bildirildi. Yaşadığı süreci “Adeta İstiklal Mahkemesi'nce idamıma hüküm olunmuştu.” sözleriyle değerlendirdi. Bezmi Nusret bütün yaşadıklarından İsmet Paşa'yı sorumlu tutuyordu: “İşte İsmet Paşa'nın marifetleri... Senelerce takip ettiği dâhili siyasetin hülasası: Kendisine mümaşat etmeyen, muhalefet yapabilmek kudretine malik bulunan yandaşları ezmek için sebepler ihdas etmek, memleket içinde daima korku yaratmak ve ortalığı sindirmek... Buna istibdat, yapana müstebit derler. Bunların başka isim ve manası yoktur.”

Bezmi Nusret içinde bulunduğu çaresizlikten babasıyla birlikte ticarete atılarak kurtuldu. Baba-oğul Urla'da bir dükkân kiralayarak bakkallara toptan mal satmaya başladı. Sonrasında tütüncülükle uğraştı. Fakat Bezmi Nusret ticaretten ve tütüncülükten umduğunu hiçbir zaman bulamadı. 1929 yılının Ekim ayının sonlarında Heyet-i Mahsusa tarafından alınan kararları yeniden değerlendirmek üzere Âli Karar Heyeti namıyla bir kurul oluşturuldu. Bezmi Nusret bu heyete başvuru yaptı. Yapılan incelemeler sonucunda kendisine yöneltilen suçlamalardan aklandı ve memurluğunun önü açıldı. 1934 yılına kadar ticaretle uğraşmayı sürdürdü.

Defterdarlığın bir ilanı üzerine dört varidat tetkik memuru arandığını öğrendi ve başvuruda bulundu. 18 Temmuz 1934 tarihinde buğday koruma kontrol memuru oldu. Kısa bir süre sonra buğday koruma ve muamele vergileri kalemi şefliği kendisine verildi. Bu geçişi “Fabrika bekçiliğinden kalem efendiliğine geçtim. Ve maliye memurlarına karıştım” sözleriyle değerlendirdi. Daha sonra Ankara'ya giderek idari kararlar tetkik memuru oldu. Ancak Ankara'da iken içinde İzmir'e büyük bir özlem vardı. Bu özlemi anılarında şu sözlerle ifade etti: “İzmir sevdası içimi kemiriyordu. Refika ve kayınvalide de bu ateşi hızla yelpazeleyip duruyorlardı. Deniz havasına, sahil iklimine alışkın bir vücut, denizden mahrum yerlerde sıkıntı çekmekten hali kalmaz. Balığı denizden çıkarırsak, mutlaka ölür.” İzmir'den ayrıldığındaki unvanla görev yapmayı kabullenerek bu şehre geri döndü. Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatını haber aldığı anda Bergama'da bulunuyordu. Anılarında o günden bahsederken “Türk milleti en büyük evlâdını, en büyük rehber ve mürşidini kaybetmişti” demektedir.

Demokrat Parti kurulduktan sonra Celal Bayar'a bir mektup yazarak "Demokrat Parti'nin teşekkülü, inanınız ki, ömrümün en mesut nasibidir. Bundan kırk sene evvel, demokrasi kelimesinin dahi pek malum olmadığı bir zamanda aynı fikirle toplanan bir avuç gencin arasında ben de vardım. Partimiz iki buçuk sene kadar yaşadı" ve "Memur olduğum için fırkaya bile giremem. Fakat kalbimdeki sürura, heyecana da kimse karışamaz." dedi. Bu yıllarda Vergi ve Resimler Dergisi'nde "Müterekki Vergi" ve "Veraset ve İntikal Vergisi" üzerine incelemeleri yayımlandı.

1953 yılında Türk Basın Birliği'nin basında ellinci yılını dolduranlar için düzenlediği jübileye davet edildi. 1954 yılında altmış beş yaşını doldurduğu için emekli oldu. Gençlik yıllarında yayımladığı "Fırkalar ve Ben", "Hüseyin Cahid Bey" ve "Nur Baba Masalı" adlı eserlerinin ardından otuz yılı aşkın süredir kitap çıkarmamıştı. Emeklilik döneminde kendisini yazmaya adadı. 1955 yılında "Bir Roman Gibi" başlığıyla anılarını kitaplaştırdı. Uzun yıllardır devam eden Şeyh Bedreddin üzerine çalışmasını 1957 yılında tamamladı. Şeyh Bedreddin'e ait Varidat isimli eserin çevirisini de içeren "Şeyh Bedreddin Simaveni" kitabını çıkardı. Şeyh Bedreddin'i "bilgi, erdem ve ecdat şerefliklerini nefsinde toplamış bahtiyar" bir kişi olarak görüyordu. Şevket Filibeli'nin desteğiyle 1959 yılında eski yazılarının bir kısmını "Kurumuş Pınar" adıyla kitaplaştırdı. Hayatının son günlerini Ballıkuyu mahallesindeki evinde geçirdi. 25 Nisan 1961 tarihinde vefat etti. Cenazesi İzmir'de Kokluca mezarlığına defnedildi.

Murat KAYA

KAYNAKÇA

ARSLAN, Bahar, "Bezmi Nusret Kaygusuz", **İzmir Kent Ansiklopedisi**, C Biyografi I, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir 2018, ss. 369-373.

Bezmi Nusret, **Fırkalar ve Ben**, Yeni Osmanlı Matbaası, İstanbul 1912.

HUYUGÜZEL, Ö. Faruk, **İzmir Fikir ve Sanat Adamları**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000.

KAYGUSUZ, Bezmi Nusret, **Bir Roman Gibi**, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir 2002.

KAYGUSUZ, Bezmi Nusret, **Kurumuş Pınar**, İhsan Gümüşayak Matbaası, İzmir 1959.

KAYGUSUZ, Bezmi Nusret, **Şeyh Bedreddin Simaveni**, İhsan Gümüşayak Matbaası, İzmir 1957.

ÖZER, Mehmet, **Bezmi Nusret Kaygusuz'un Hayatı**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1987.

TABAK, Serap, **Osmanlı'da Cumhuriyet'e İzmir'de Mülki İdare ve İdareciler (1867-1950)**, Kömen Yayınları, Konya 2016.

30/10/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/bezmi-nusret-kaygusuz-1890-1961/?pdf=6804> adresinden erişilmiştir